

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.643> JEL classification: G12, G15
UDC: 336.761(100)(477)

Віталій РАДЬКО

доктор економічних наук,
професор кафедри організації підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
E-mail: vitradko@ukr.net
ORCID iD: 0000-0002-2840-394X

Омелян ЛЕВАНДІВСЬКИЙ

доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
E-mail: omelyant@ukr.net
ORCID iD: 0000-0002-5819-8377

Ірина АРТИМОНОВА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
E-mail: artimonovair@ukr.net
ORCID iD: 0000-0003-1054-1356

Надія СВИНОУС

доктор філософії в галузі менеджменту, доцент кафедри обліку та фінансів,
Університет економіки і підприємництва, Україна
E-mail: svnadia94@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-3640-0519

Ірина КОХАН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
E-mail: irina.kokhan@pnu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-9262-5723

РИНОК ДЕРИВАТИВІВ: СВІТОВІ ТРЕНДИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Затяжний характер фінансової кризи продемонстрував виникнення нової загрози розвитку світової фінансової системи - неконтрольоване зростання ринку деривативів. Ставши причиною кризи, деривативи вступили в суперечність зі своєю економічною сутністю як інструментом страхування та хеджування ризиків на фінансовому ринку. Фактором необмеженого зростання ринку є відсутність

© Віталій Радько, Омелян Левандівський, Ірина Артімонова, Надія Свиноус, Ірина Кохан, 2024

Отримано: 10.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 08.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Радько В., Левандівський О., Артімонова І., Свиноус Н., Кохан І. Ринок деривативів: світові тренди і перспективи розвитку для України. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 643-650. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.643>

державного контролю випуску та обігу цих фінансових інструментів, а також перехід значної частини ринку у позабіржовий обіг.

Метод (методологія). Дослідження виконано на основі використання загальнонаукових та спеціальних методів. Загальнонауковим методом дослідження, що використовується у даній роботі, є діалектичний метод. Спеціальні методи дослідження, що використовуються у роботі, включають дедуктивний; аналізу і синтезу; абстрагування; аналогій; статистичний. Метод аналізу та синтезу надав можливість розглянути основні аспекти операцій з деривативами фінансових інституцій у зарубіжних країнах та синтезувати одержані результати у рекомендації для фахівців українського фондового ринку.

Результати. З точки зору вдосконалення обороту деривативів слід виділити два принципових моменти. регулюючими органами, вирішення спірних ситуацій між учасниками ринку та ін. У світі вже є певний досвід у частині саморегулювання обігу міжнародних цінних паперів, коли Асоціація учасників міжнародного фондового ринку (ISMA) бере на себе відповідальність за формування умов та контроль за обігом міжнародних цінних паперів та діяльністю учасників ринку.

Таким чином, мінімізація загрози обвалення світової фінансової системи лежить у площині створення системи регулювання та контролю світового ринку деривативів, що в сучасних умовах має перспективи реалізації за солідарної участі урядів країн, банки яких є активними емітентами та покупцями похідних фінансових інструментів.

Ключові слова: ринок; деривативи; фінансові інструменти; фінансова система; ризик-менеджмент.

Вступ

Затяжний характер фінансової кризи продемонстрував виникнення нової загрози розвитку світової фінансової системи - неконтрольоване зростання ринку деривативів. Ставши причиною кризи, деривативи вступили в суперечність зі своєю економічною сутністю як інструментом страхування та хеджування ризиків на фінансовому ринку. Фактором необмеженого зростання ринку є відсутність державного контролю випуску та обігу цих фінансових інструментів, а також перехід значної частини ринку у позабіржовий обіг. У зв'язку з цим підвищується актуальність дослідження сучасних світових трендів ринку деривативів та напрямів їх розвитку, що дозволило б виробити напрямки регулювання цього сегменту фінансового ринку.

При розгляді ринкової економіки можна виділити провідну роль у ній фінансового ринку, оскільки саме він забезпечує можливість послідовного переливу капіталу з однієї країни в іншу, менш рентабельних галузей економіки в більш прибуткові. Тим самим він забезпечує перерозподіл капіталу між секторами економіки та сприяє вирівнюванню галузевої норми прибутку.

В Україні дослідженням фінансових ринків та розробкою необхідних заходів щодо становлення ринку деривативів займаються

О. Береславська, І. Бланк, О. Кузьмін,
Т. Лемішевська, Б. Луців, В. Міщенко,
О. Мозговий, С. Науменкова, Л. Примостка,
О. Сохацька.

Проте, швидкоплинні зміни умов функціонування світового ринку деривативів вимагає оперативного перегляду основ його розвитку.

Мета статті

Мета статті – на основі узагальнення досліджень науковців та світового запропонувати практичні рекомендації щодо активізації вітчизняного ринку деривативів.

Результати та обговорення

Здійснення трансформації вільного капіталу в інвестиції відбувається через фондовий ринок, у структурі якого останнім часом домінує сегмент похідних фінансових інструментів (деривативів). Він отримав розвиток у зв'язку з лібералізацією світової фінансової системи та переходом до плаваючих валютних курсів. Широка популярність деривативів як похідних інструментів від акцій, валют та товарів обумовлена тим, що вони використовуються для хеджування ризиків або здійснення спекуляцій.

Якщо раніше похідні фінансові інструменти виступали як стандартний інструмент, що емітується біржею, то в даний час ринок

деривативів розвивається у двох формах - біржовий і позабіржовий, причому конкуренція цих двох сегментів фондового ринку служить додатковим стимулом до розвитку ринку деривативів, що обумовлено появою поряд зі стандартними біржовими. зі страхування ризиків учасників торгів.

Питання розвитку світового ринку деривативів знайшли широке відображення у роботах зарубіжних та вітчизняних економістів. Основи розвитку похідних фінансових інструментів викладено у фундаментальній роботі У. Шарпа «Інвестиції», де розкривається їх природа та механізми обігу. Щодо вітчизняної практики похідні фінансові інструменти докладно розглянуті науковцями, які проаналізували не лише їхні види, а й особливості обігу на українському ринку цінних паперів [1].

Найбільша увага розвитку світового ринку деривативів приділяється після кризи 2007 р. Бурхливий розвиток цього ринку пов'язують із зміною ролі базисних активів (нафти, золота, зерна тощо), що лежать в основі похідних фінансових інструментів, а саме значним зростанням обсягу їх торгів. Дослідники вважають, що зростання позабіржового обороту цих фінансових інструментів у післякризовий період вже вдсятеро перевищує номінальну вартість їх базисних активів. На думку науковців, що перевага деривативів на світовому фінансовому ринку, порівняно з іншими інструментами, стає причиною фінансових криз, подолання яких він пов'язує з необхідністю скорочення приросту обсягів цих інструментів.

Заслуговує на увагу науковців з приводу методології регулювання позабіржового обігу деривативів, що пропонує запровадити універсальні принципи захисту інвесторів, які, на його думку, мають знизити конфлікти інтересів та запобігти маніпулюванню ринками [2]. Він також вважає, що створення системи обміну інформацією між різними державами, яка не підриває національної банківської таємниці, сприятиме упорядкуванню обігу деривативів на світовому фінансовому ринку.

Таким чином, більшість дослідників, які досліджують питання обігу деривативів, стурбована некерованим зростанням обсягу цих фінансових інструментів та займається

пошуком напрямів урегулювання їх обігу [3].

Біржові деривативи, або Exchange-Traded Derivatives (ETD), є тією категорією інструментів, торгівля якими відбувається на організованих фінансових ринках – біржах. Ці інструменти стандартизовані за обсягом, термінами виконання та іншими умовами, що робить їх доступнішими для широкого кола інвесторів та спрощує процес купівлі та продажу. Контракти на біржові деривативи включають, в основному, ф'ючерси та опціони на різні ключові активи, такі як акції, облігації, індекси, товари та валюти.

Однією з ключових особливостей ETD є наявність центрального контрагента (CCP), який стоїть між двома сторонами угоди, забезпечуючи її виконання та знижуючи кредитний ризик. Центральний контрагент виступає покупцем для кожного продавця та продавцем для кожного покупця, гарантуючи тим самим безпеку та прозорість угод на ринку.

Переваги біржової торгівлі деривативами полягають у наступному:

- стандартизація. Завдяки уніфікації умов контрактів спрощується процес їхньої оцінки та порівняння;
- ліквідність. Висока стандартизація та централізований обмін сприяють великому попиту, роблячи легким вхід та вихід із позицій;
- прозорість ціноутворення. Ціни на ETD встановлюються на відкритому ринку, що забезпечує високий рівень довіри учасників ринку;
- безпека. Роль центрального контрагента значно знижує ризик невиконання зобов'язань за контрактом.

Біржові деривативи можуть використовуватися з різною метою, включаючи хеджування ризиків, інвестиції, спекулятивні операції та арбітраж. Так, виробник товару в такий спосіб фіксує ціну майбутній продаж своєї продукції, чим захищаючись від ризику падіння вартості. Трейдери та інвестори, у свою чергу, можуть використовувати опціони та ф'ючерси для спекуляцій на зміні цін ключових активів або для створення складних інвестиційних стратегій, спрямованих на досягнення певних цілей.

Торгівля біржовими деривативами (ETD) пропонує безліч переваг, роблячи ці

інструменти привабливими як для інституційних, так і для роздрібних інвесторів, зокрема:

- завдяки стандартизації та централізованій торгівлі, ETD мають високу ліквідність. Це полегшує швидке відкриття та закриття позицій, навіть великого обсягу, без значного впливу на ринкову ціну;
- ціни на ETD формуються на основі попиту та пропозиції на біржі та доступні всім учасникам ринку в реальному часі. Це сприяє формуванню чесного та конкурентного торговельного середовища;
- роль центрального контрагента (CCP) знижує ризик невиконання зобов'язань однієї із сторін. CCP гарантує виконання всіх контрактів, що підвищує довіру до торгівлі ETD;
- торгівля ETD підлягає суворому регулюванню та нагляду з боку бірж та регуляторних органів, що забезпечує дотримання правил та стандартів, захищаючи інтереси учасників ринку;
- ETD надають ефективні інструменти для хеджування ризиків, пов'язаних із коливаннями цін на ключові активи. Інвестори можуть використовувати ф'ючерси та опціони для захисту від небажаних рухів ринку;
- торгівля на маржі дозволяє учасникам ринку збільшувати потенційний прибуток (або збиток), використовуючи позикові кошти для відкриття більшого обсягу позицій, ніж дозволяють їх власні капітали;
- стандартизація контрактів та низький поріг входу роблять ETD доступними не лише великим інституційним, а й роздрібним інвесторам.

Ці переваги роблять ETD потужним інструментом в арсеналі сучасного інвестора, дозволяючи не тільки захищатись від ризиків, але й використовувати можливості ринку для досягнення інвестиційних цілей.

Біржові деривативи (ETD) охоплюють безліч фінансових інструментів, кожен із яких пропонує унікальні можливості для учасників ринку, зокрема:

- futures (ф'ючерси чи ф'ючерсні контракти). Договори на купівлю/продаж ключового активу за конкретними цінами в майбутньому. Широко використовуються

для хеджування ризиків та спекулятивних операцій на різних ринках;

- options (опціони чи опціонні контракти). Дають право, але не обов'язок придбати (call option) або продати (put option) ключовий актив за певною ціною до наступу або в певну дату. Захищають інвесторів від ризиків та дозволяють їм спекулювати на майбутніх рухах цін;
- stock Options (фондові опціони). Варіант опціонних контрактів, ключовим активом яких виступають акції. Використовуються для спекуляцій зміну ціни акцій чи хеджування позицій у портфелі акцій. Розрізняють наступні їх види:
- index Futures and Options (індексні ф'ючерси та опціони). Похідні інструменти, що базуються на вартості ринкових індексів. Вони дозволяють інвесторам спекулювати на загальному напрямі ринку чи хеджувати ризики всього портфеля;
- commodity Futures (ф'ючерси на товари). Договори на купівлю чи продаж певної кількості товару за фіксованою ціною у майбутньому. Товарні ф'ючерси використовуються для хеджування ризиків, пов'язаних із змінами цін на сировинні товари;
- interest Rate Futures (ф'ючерси на процентні ставки). Інструменти, призначені для управління ризиками, пов'язаними з можливими змінами процентних ставок. Вони можуть використовуватися як хеджування позикових позицій, так спекуляцій на майбутніх змінах ставок;
- currency Futures (ф'ючерси на валюту). Контракти на обмін однієї валюти на іншу за попередньо встановленим курсом у певний момент у майбутньому часі. Використовуються для хеджування валютних ризиків або спекуляції змін валютних курсів.

Ці типи ETD дозволяють учасникам ринку гнучко керувати ризиками та отримувати вигоду з коливань ринку. Вони є важливими інструментами для різних стратегій інвестування та фінансового менеджменту, доступні широкому колу інвесторів.

Сучасний ринок деривативів розвивається як самостійний сегмент фондового ринку, а завдяки виходу обороту цих фінансових

інструментів за межі біржі вони отримали можливість звертатися у необмеженій кількості та випускатися за різними базисними активами, у тому числі за фондовими індексами та іншими розрахунковими показниками [4]. Водночас основні тенденції у розвитку ринку похідних фінансових інструментів багато в чому визначаються змінами, що відбуваються в посткризовий період на ринках базисних активів. Так, багаторазове зростання обсягу торгів на ринку акцій спричинило такий бурхливий розвиток ринку стандартних контрактів на акції та фондові індекси. При цьому ринок деривативів продовжує зростати швидшими темпами, порівняно з іншими фінансовими інструментами, і це створює волатильність на фондових майданчиках.

Кількість грошей на ринку деривативів можна порівняти з усією грошовою масою, випущеною всіма країнами світу в 2021 р., - 1,4 квадрильйона дол. США, що у 40 разів більше, ніж світовий ринок акцій (40 трлн дол.) та у 23 рази більше за світовий ВВП (70 трлн дол.).

В даний час на світовому фінансовому ринку звертаються такі основні види деривативів:

- похідні цінні папери, забезпечені акціями та облігаціями;
- похідні цінні папери, підтримані іпотечними заставними;
- кредитно-дефолтні свопи (CDS) [5].

Починаючи з 2010 року кількість угод із деривативами має яскраво виражену тенденцію до зростання - більш ніж на 25% зріс обсяг угод із похідними інструментами у всьому світі. При цьому темпи зростання цього сегмента на азійських та латиноамериканських біржах значно перевершують американські та європейські торгові майданчики [6]. А за обсягами обороту азійські ринки вже перевершують біржі Північної Америки.

Так, у світі за аналізований період (2020 - 2021 рр.) укладено 22,29 млрд контрактів, серед них 8,86 млрд угод припало на країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону та 7,17 млрд контрактів на Північну Америку. Це найшвидше зростання регіональних сегментів ринку у посткризовий період. Водночас основними учасниками угод із деривативами на фінансовому ринку, як і раніше, залишаються американські інвестиційні банки. Загальний обсяг деривативів, залучених найбільшим

американським банком JPMorgan Chase, становить \$79 трлн. США, у той час як не менш значущі фінансові групи, такі як Голдман Сакс, Веллс Фарго, Морган Стенлі і HSBC, у сукупності володіють контрактами на суму 15-20 млрд дол. США.

На основі отримання надприбутку з ринку деривативів, найбільші банки США збільшують обсяги капіталу і тим самим розширюють свій вплив у всьому світі. Якщо 2020 р. перша десятка американських банків контролювала 55% усіх банківських активів США, то у 2021 р. вони контролюють уже 77%. Такий обсяг фінансових інструментів зробив ці банки настільки сильними, що поставив у залежність від їхньої фінансової стійкості всю світову фінансову систему і у разі падіння ринку деривативів може впасти і вся фінансова система.

З розвитком Інтернету ринок деривативів стає віртуальнішим, але при цьому значно підвищується його спекулятивна функція, що дозволяє йому розвиватися за власними законами, не пов'язаними з реальною економікою. Це виявляється у цьому, що з скоєнні великої кількості угод створюється висока волатильність на біржах, цим підвищуються ризики біржових операцій [7]. Вищі ризики обігу похідних інструментів призводять до реальних фінансових втрат багатьох учасників фондового ринку через відсутність на ринку деривативів реальної їх оцінки на всіх етапах проведення угод, що негативно впливає на амплітуду розвитку ринку.

Суттєвою проблема функціонування ринку деривативів є його непрозорість: ринок акумулює величезний обсяг ризиків, але водночас їхній профіль залишається незрозумілим і для більшості учасників угод.

У виникненні кризи деривативи відіграли роль спускового механізму, що пов'язано з особливостями обігу цього фінансового інструменту.

На практиці ж в останнє десятиліття стався гігантський розрив між спекулятивними гравцями цього ринку і компаніями, що реально хеджують ризики своєї основної діяльності. у формуванні внутрішнього капіталу країн, де виробляються товари, що у основі базисних активів.

Всі загрози розвитку ринку деривативів для світової фінансової системи можна сформулювати так:

- ринок став занадто великий і не зупиняється у своєму зростанні;
- деривативи як фінансові інструменти нічим не забезпечені;
- система обігу деривативів майже повністю не керована;
- у цій системі панують найбільші банки світу;
- постійно відбувається безконтрольний (нереєстрований) та непрозорий випуск нових форм похідних фінансових інструментів;
- ринок деривативів розвивається у відриві від реальної економіки.

З огляду на наявність яскраво вираженого підвищувального тренду похідних фінансових інструментів, обумовленого зростанням кількості учасників та обсягів залученого капіталу, ринок деривативів потребує екстреного регулювання. відсутність позитивного ефекту заходів щодо регулювання ринку деривативів пропонується провести обнулення ринку через відмову від основних валют, що забезпечують розрахунки з деривативних угод.

У вересні 2013 р. на Саміті G20 країни «Великої двадцятки» домовилися про посилення правил регулювання ринку деривативів. консенсусу. За рекомендаціями G20 регулятори фінансового ринку повинні домагатися того, щоб торгівля високо-ризиковими активами проводилася суворо за посередництвом клірингових центрів та бірж.

Стає очевидним, що міжнародне регулювання повинне бути спрямоване на обмеження емісії похідних фінансових інструментів. свопам. Це передбачає переведення всіх угод в біржову систему обігу, тобто здійснення торгівлі цими інструментами тільки на біржах. угоди з деривативами, які мають здійснюватися лише за участю третьої незалежної сторони — біржі або клірингового центру, які забезпечують гарантії виконання зобов'язань усіма учасниками цієї операції [8].

Остання фінансова криза виявила потребу жорсткого антимонопольного регулювання діяльності учасників ринку деривативів, що, в першу чергу, пов'язано з необхідністю ліквідації залежності значної частки світових

фінансових потоків від управління глобальними американськими банками. Холдинг дозволяє їм ігнорувати всі принципи ризик-менеджменту і продовжувати емітувати на ринок нові високоспекулятивні інструменти, які не тільки не забезпечують зниження фінансових ризиків, але й сприяють їх зростанню за рахунок включення в ці операції необмеженої кількості нових учасників.

Висновки

Отже, основні проблеми сучасного ринку деривативів породжені лібералізацією умов проведення операцій, а також безконтрольністю діяльності на цьому ринку глобальних фінансових інститутів, які є основними постачальниками для фондового ринку кредитно-дефолтних свопів. Але інші сектори ринку деривативів, що функціонують в рамках біржової торгівлі (опціони, ф'ючерси та ін), більш стійкі по відношенню до кризи, оскільки працюють в умовах стандартних контрактів і постійного контролю з боку біржі.

Крім того, ризики банків по CDS збільшуються через відсутність єдиної методики обліку деривативів на балансах кредитних установ. введення єдиних стандартних правил обліку кредитно-дефолтних свопів як необхідної умови вдосконалення обороту деривативів банками.

З точки зору вдосконалення обороту деривативів слід виділити два принципових моменти. регулюючими органами, вирішення спірних ситуацій між учасниками ринку та ін. У світі вже є певний досвід у частині саморегулювання обігу міжнародних цінних паперів, коли Асоціація учасників міжнародного фондового ринку (ISMA) бере на себе відповідальність за формування умов та контроль за обігом міжнародних цінних паперів та діяльністю учасників ринку.

Таким чином, мінімізація загрози обвалення світової фінансової системи лежить у площині створення системи регулювання та контролю світового ринку деривативів, що в сучасних умовах має перспективи реалізації за солідарної участі урядів країн, банки яких є активними емітентами та покупцями похідних фінансових інструментів.

Біржові деривативи (ETD) відіграють невід'ємну роль у сучасній фінансовій системі,

пропонує інвесторам потужні інструменти для управління ризиками, спекуляції та оптимізації інвестиційних портфелів. Вони забезпечують ліквідність, прозорість,

стандартизацію та регулювання, що робить їх доступними та привабливими для широкого кола учасників ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Примостка Л. О., Краснова І. В. Біржовий ринок деривативів в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку. *Фінанси України*. 2014. №7. С. 49-56.
2. Краснова М. Є. Практичні особливості розвитку деривативів в Україні. *Economy, finance, law: current problems and development prospects*. 2020. №3. С. 39-44.
3. Олексин І. І. Місце та роль опціонних операцій на ринку фінансових деривативів. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2021. № 65. С. 104-110.
4. Князь С. В., Лучко Г. Й. Сучасний стан та проблеми функціонування ринку деривативів в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №6. С. 347-354.
5. Пономаренко І. В., Віннікова І. І. Глобальний ринок деривативів: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. №14(3). С. 22-26.
6. Артамонова А. А. Біржовий ринок деривативів: світовий досвід та українські реалії. *Молодий вчений*. 2016. №4. С. 8-11.
7. Резнік Н. П. Ефективність деривативів на світових біржових ринках. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2016. №2. С. 147-151.
8. Кравчук І. Характеристика міжнародного ринку деривативів. *Економічний аналіз*. 2013. №12(2). С. 48-53.

REFERENCES

1. Prymostka, L. O., & Krasnova, I. V. (2014). The exchange derivatives market in Ukraine: History, present, and prospects for development. *Finance of Ukraine*, (7), 49–56.
2. Krasnova, M. Ye. (2020). Practical features of the development of derivatives in Ukraine. *Economy, Finance, Law: Current Problems and Development Prospects*, (3), 39–44.
3. Oleksyn, I. I. (2021). The place and role of option operations in the financial derivatives market. *Bulletin of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*, (65), 104–110.
4. Kniaz, S. V., & Luchko, H. Y. (2015). The current state and problems of the functioning of the derivatives market in Ukraine. *Actual Problems of Economics*, (6), 347–354.
5. Ponomarenko, I. V., & Vynnikova, I. I. (2015). The global derivatives market: Current state and development prospects. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, 14(3), 22–26.
6. Artamonova, A. A. (2016). The exchange derivatives market: Global experience and Ukrainian realities. *Young Scientist*, (4), 8–11.
7. Reznik, N. P. (2016). The effectiveness of derivatives on global exchange markets. *Collected Scientific Papers of Tavria State Agrotechnological University (Economic Sciences)*, (2), 147–151.
8. Kravchuk, I. (2013). Characteristics of the international derivatives market. *Economic Analysis*, 12(2), 48–53.

Vitalii Radko, Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Entrepreneurship Organization and Exchange Activity, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

Omelyan Levandivskyi, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

Iryna Artymonova, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine

Nadiia Svytnous, PhD in Management, Associate Professor, Department of Accounting and Finance, University of Economics and Entrepreneurship, Ukraine

Iryna Kokhan, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

The derivatives market: global trends and development prospects for Ukraine

Abstract

Introduction. The protracted nature of the global financial crisis has revealed a new threat to the stability of the international financial system—uncontrolled growth of the derivatives market. Originally designed as tools for hedging and risk mitigation, derivatives have become a source of systemic instability due to a lack of state oversight and a significant shift of operations to over-the-counter (OTC) markets.

Methodology. The study is based on general scientific and specialized methods of analysis. Among the general methods, the dialectical approach was applied, while specialized methods included deduction, analysis and synthesis, abstraction, analogy, and statistical evaluation. The method of analysis and synthesis enabled a detailed study of derivatives operations in foreign financial institutions and allowed for the formulation of practical recommendations for stakeholders in Ukraine's capital market.

Results. From the perspective of improving the circulation of derivatives, two critical aspects are identified: the role of regulatory authorities and the resolution of disputes among market participants. Globally, there is experience in self-regulating financial instruments—exemplified by the International Securities Market Association (ISMA), which sets the rules and monitors international securities circulation.

Thus, minimizing the risk of collapse in the global financial system hinges on the creation of an international framework for regulation and oversight of the derivatives market. Such a framework can be realized through collaborative efforts by governments whose banks are among the major issuers and buyers of derivative instruments.

Keywords: derivatives market; financial instruments; financial system; risk management; regulation.

Cite as: Radko, V., Levandivskyi, O., Artymonova, I., Svytnous, N., and Kokhan, I. (2024). The derivatives market: Global trends and development prospects for Ukraine. *Economic analysis*, 34 (4), 643-650. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.643>